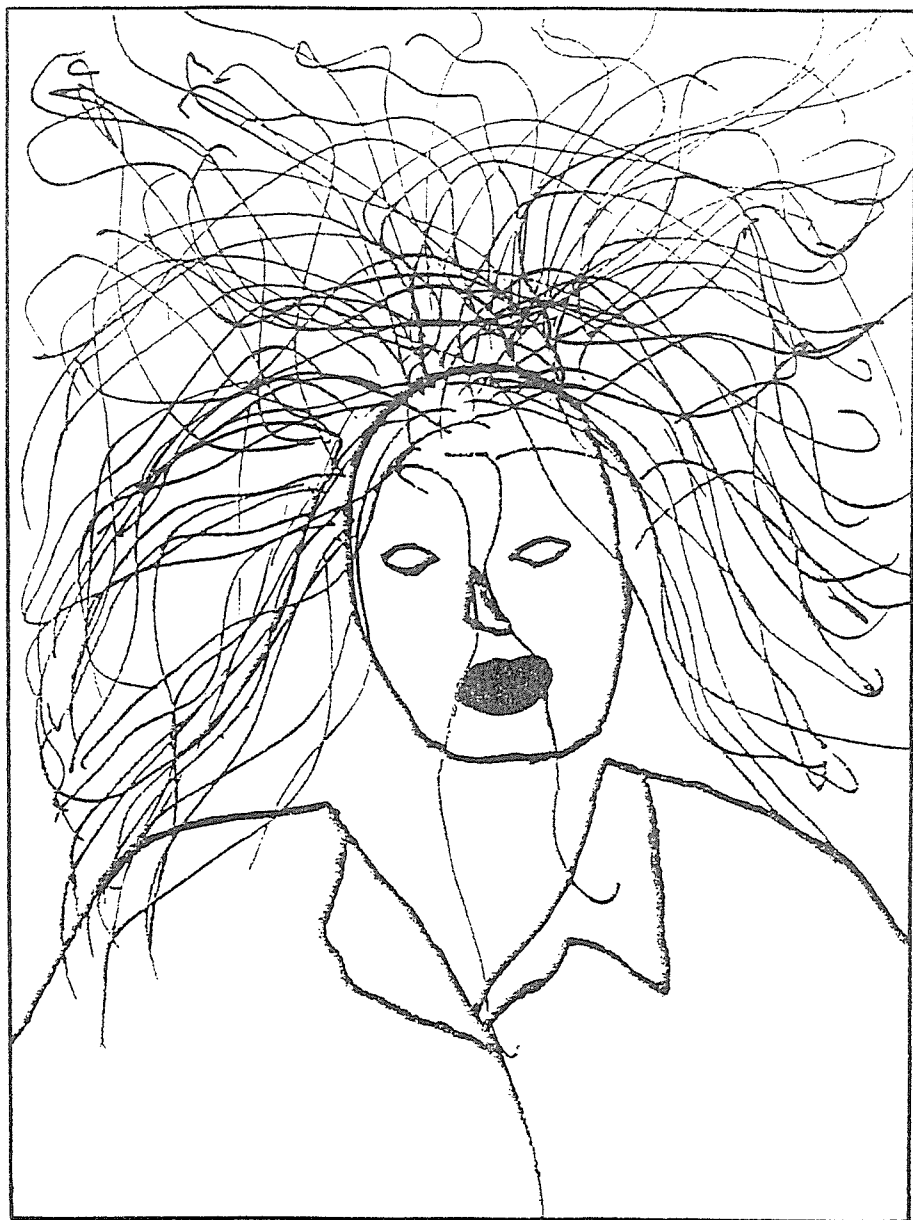

MAŠTAL 7

povídka

Několik časových rovin. Čas, kdy autorka tvoří, čas reflexí, reminiscencí, asociací, čas vyprávění u stolu, čas vyprávěného - podstatného, které se skutečně stalo někdy v roce 1991.

Bohra TRAUMATIUM

Tenhle večer, všechno už spí, konečně klid, mastné vlasy, sedím. Směšný muzikál, chtělo by se spát, ale jenom trochu, takže ne. Což o to, ono by se usnulo, ale chtělo by se ještě něco rychle právě tenhle den udělat. Všechno jde mimo a víte, takový stav mám ráda. Za nás je noc kontrast, i když zhasne poslední okno, právěže nezhasne, některé se přes celou noc nezamhouří a pouliční světla, někdy. Dřív to bylo, bez světla, noc jako noc, temnoc. Dnes mezi lampou a tmou, v kontrastu, takže mimo. Ale to mě napadlo až ve vaně. Mezitím přece jen kdosi: "Netopíš se?" Zavřel. A předtím na gauči, jenom tak jsem se přehodila přes polštář a opravdu to zatím nemělo cenu, takže potom jsem se vrátila k barevné střídalce - 85 minut, jeden sympaticky neohrabaný mužík a prošel třemi ženami, a protože dvě opustil, objevili se ještě dva muži, a protože třetí neopustil, bylo jich celkem šest, postav plus děti dvě - s těmi se ale moc nepočítá, chci říct, nebyly moc důležité. Znáte to moc? Něco tu smrdí, nevím, asi já ve vaně. V televizce je úplně všechno, všechno.

Před roky se smáli, všichni se smáli i Punta se smál. To mě trochu mrzelo, ale na druhou stranu jsem byla ráda, že bavím. I když na tom k smíchu nic nebylo.

Jasně, záleží jak a v které chvíli se to řekne. Utopil se nám králík. Vyprskla jsem a ono by to mohlo vypadat, že jsem zlá a necitlivá. Jenže on se utopil v misce s vodou, kterou měl s ostatními králíky vypít. Chudák.

Vůbec nejlepší je sedět u stolu, kde není o čem, a tak se vytahují krátké historky, musí být něčím zajímavé a mít vtipnost, aspoň skrytou. Jenže někdo je nemá. Umyté vlasy se musí rozčesat, oddělit jeden od jednoho. Dva stoly, staří kamarádi, mladší (novější) kamarádi, složití, jednodušší, první se nudí, druzí se smějí. Pak se oba stoly spojí. Spojí? A je něco mezi, takže historky? Slepé. Dopoví se a musí vrátit na začátek, do ticha.

Zavřela jsem dvoje dveře za sebou a volala sluchátkem do bytu v našem patře a pak do sedmého patra. "Ne neotvírej mu, co má koho co otravovat." Já jsem se fakt strašně bála, až když jsem zavřela ty dveře a pak ty druhé, a to už míň. "Vůbec se neozývej, ať si zvoní." Mě pak napadlo, co kdyby mi chtěl něco udělat a proč šel zrovna k nám. A proč pořád zvoní? "Nech ho zvonit!"

Měla jsem u stolu ještě jednu historku: Při cestě do vysoké školy jsem se v cizím městě, v autobusové přestávce, zabouchla v cizím tedy mužském záchodě, v cizím úradě a ty dveře WC byly bez kliky. Moc lidí se tomu nesměje, já jsem se tenkrát taky nesmála, třásla jsem se. Asi to špatně vyprávím. Oni se třeba tomuhle směli míň než *tamtomu* a Puntá se už nesmál, protože to znal. To mě trochu mrzelo, ale na druhou stranu jsem byla ráda.

Taky jsem tamtu první vyprávěla Marii, už umřela a čekala jsem pokárání a ona: "Nic si nevyčítej, kdoví co by se ti bylo mohlo stát." Až vlasy uschnou, jsou nepodajné a rozletují se, to nevadí. Takové věci by se neměly vyprávět skupince, takové záležitosti jsou pro jednoho, maximálně pro dva, ale jenom pokud tomu oba rozumí, empatizují. Takové vyprávění není k dobru, spíš k pochopení a nepochopení. Zvonila jsem Lalašce: "Zazvonil tu a chtěl... a já nevím, co mám dělat." Opravdu jsem se potom cítila trapně. Zvonek pořád zvonil a já jsem se do toho bátí tolik ponořila, že jsem opravdově dělala, že nejsem doma, a snažila se to vnutit i jemu. On tomu samozřejmě uvěřit nemohl, zvonit taky nepřestával. Před Lalaškou jsem vytáčela jiné číslo, příjemnější, jenže nemluvalo, jenom tůtalo. Vždycky je dobře si nějaké blůžké napsat, aby se pak nemuselo listovat, třeba kdyby zloděj.

Dcera Lalašky je neobyčejně příjemná žena, jenom jednou nebyla, chodila po vyprázdněných ulicích, takže nezdravila a ani mě. Měla upřený zkrivený pohled a ten starší člověk (muž) se už v našem domě neukázal. Zhrubl jí hlas. Teď už zase zpívá, když někoho potká, a mluví trochu sprostě.

Mladá Lalaška šla po schodech naším patrem s jednou mojí známou, stála jsem ve dveřích a vesele pozdravila. Ona taky, ale taky: "Už u vás nebyl žádný divnej chlap vod tý doby?" Vesele a výsměšně. Nezlobila jsem se na ní, na sebe jo. Dělal jsem zbytečnou vědu - obtěžovala lidi - jednu. Stačilo jenom, abych se chovala jinak než já. Stačilo se nebát, stačilo nechat průchod dobré přirozenosti, stačilo překonat se, jo, stačilo chovat se jinak než já.

Lalaška - dcera má dvojnici, taky hezkou. Ona má panelákovou galerii, v každém patře dva obrazy, šíleně barevné a v každém patře čtyři byty, šílené. Jeden obraz mezi dvěma dveřmi, s kterými určité nemá nic společného. Kdyby to nebyla pravda, bylo by to lepší. V jednom patře na jeden obraz jeden návštěvník namaloval symbol prostěrný a u výtahu jeden úplně zničili... Barbaři a zadarmo. Ale aspoň se kolem něco děje a je z toho příhoda ke stolu. Jinde mají na chodbách jenom zámky, kočky a psy. Moc mě pálí oči, protože jsem si stříhala ofinu a ty malé vlasy mi napadaly do očí.

Fakt nevím, proč jsem to povídala před lidmi, možná z trestu, protože mnozí mě asi označili za sraba. Jako já sebe. Zase bych ale teď měla plným svým selháním pochopení pro duši, které by se stala ta

samá příhoda. To ani nebyla příhoda, to byl pokus nebo spíš zkouška. "Jo, samozřejmě, ale já zatím zavřu ty dveře, jo?" Přikývl, kdyby něco, dal by přece mezi dveře nohu, ale on asi věřil. Já jsem si taky myslela, že věřím. V té chvíli, těch pár minut, jsem zapomněla. Třikrát jsem se zapřela, kolik to tak mohlo být? Třikrát pět minut?

Někdy se mi zdá, že někteří modroocí mají v očích kameny. Kameny místo panenek. Nepohlédneš, nepohraješ. Možná taky ocel. Mohlo by mi to evokovat zlo, ale tomu se bráním. Kameny se nepohybují, ani tyhle oči, narozdíl od těch modrých očí, které jsou průsvitné jako Petr. Proto všechno mám radši hnědé.

On byl asi modrojoký, ale tenkrát jsem modré oči ještě nerozdělovala. Kdyby jo, mohlo by to pro něho dopadnout ještě hůř a pro mě jakbykmet. Ještě dneska bych se ho bála jako jiných šutrů a možná až do smrti. Takhle se ho nebojím, takhle je mi ho pořád líto a sebe taky.

Taky je mi líto, že jsem za poslední rok zestárla. Nikdy dřív mě to nenapadlo, takže teď je to asi pravda. Za vším chci zodpovědnost, takže otravuju. Zatím ale ne šediny, takže asi až tak neotravuju, z té nekonečné tíhy nohavice.

Třeba se to zrovna táhne od té doby, třeba se tenkrát ozvalo: "Tak, můžeš si sama volit, zavol si poprvé, poprvé prcku si ale taky poneseš zodpovědnost za to, co zvolíš, zavol si prcku!" A já jsem zvolila špatně. Jo. I když mi to zatím nikdo, kdo to celé vyslechl, nevytkl. Tenkrát se ale nic neozvalo, ani ve mně a ani on mě nevaroval, jediné, co na mě řvalo, byl strach. Já jsem odpovídala přesvědčivým, jistým hlasem - "Jo, samozřejmě, ale já zatím zavřu ty dveře, jo?" A v hlavě se mi mazalo máslo na chleba a salám na máslo.

Nejdřív, než jsem to vyprávěla Marii, ptala jsem se, jestli u ní nezvonil nějaký muž a jestli neví o někom jiném, u koho zvonil a chtěl to, co chtěl. Nevěděla o nikom.

Doposud jsem na hřbitově nenašla její hrob, hrob, kde by bylo její jméno. V prázdniny, přes které umřela, jsem si k ní šla jednou něco vypůjčit, nevím co, ale nikdo nebral za klíku. Ticho. Napadlo mě, co když třeba umřela. A ono jo. Ale stejně ještě po pohřbu jsem slyšela různá štrachání v jejím bytě. Jó, já se mrtvých vždycky ještě nějaký čas bojím. Mrtvým nemáme stěžovat cestu pryč. A já jsem se večer po pohřbu viděla, jak běžím v bílé košilce na hřbitov, protože vím, že když jí vyhrabu, bude živá. Měla jsem zřejmě šanci někomu darovat život a neměla jsem ten večer číst Moodyho. Ani sen ani skutečnost, asi představa nebo co, ale hlavně pocit, že něco šíleně můžu. Takyzodpovědnost.

Marie by mu ten chléb dala. Marie prala farářům hábity. Marie nahlas zpívala. Marie voněla kadidlem. Marie v dětství prodělala obrnu. Marii bolely nohy. Marie byla upovídaná. Marie by svou svobodu už

neměnila. S Marií jsem se poprvé modlila růženec a nebavilo mě to. Zdrávas Marie. O vlasech už psát nebudu, budu už jenom sedět.

Vím už, jak jsem to měla udělat. Namazat, zabalit, převázat provázek a: "Běžte pod balkon a já vám to tam spustím, protože se vás bojím." Kdyby neslyšel, tak ještě jednou: "Běžte za dům a já vám to spustím z balkonu!" (Přes dveře.) Neměli mně naši pořád říkat, ať nikomu neotvírám.

Udělal jsem to dobře, protože se mi mohlo něco stát. Tomu s tím králíkem jsem se smála dobře, protože to bylo směšné samo o sobě, i tím jak to bylo řečeno. Jenže ten králík nebyl velký, jak jsem si ho představovala, ale malinký, malinkatý. Takže žádný smích být neměl a nic uděláno dobře nebylo, ten člověk nic nedostal a vyprávět jsem to nikomu neměla, ani vám! Snad jednou u zpovědi, jestli dožiju. Vypadal zbědovaně asi jako ten mokrý králík.

Puntů se tomu nikdy nesmál, to jsem lhala. Kdyby jo, mrzelo by mě to nejmíc, a ani na druhou stranu bych nebyla ráda. Puntu mám ráda. Jiří Nesvadba byl můj spolužák ze základky, v té době jsme se kamarádili, v té době měl jmenovce, kterého s kamarádem zajel vlak. Jednou jsem s Nesvadbou a Vlastikem šla do hospody, potkala jsem Lenku, ta si mě zavolala stranou, jestli prý vím, že se zabil můj spolužák Nesvadba, tak jsem jí ho ukázala živého. Tomu jmenovci a jeho příteli udělali mladoši u trati květinový pomníček a chodili se tam modlit nebo možná držet stráž a Juru Nesvadbou a Vlastika Mencla to pohoršovalo. V té době jsem s nimi hrála v kapele, Jura byl basista.

Zazvonil těsně potom, co rodiče odjeli. "Kdo je tam?" Kukátko mi odhalilo jen čísi košilatou hrud'. "Jiří." Měla jsem radost z návštěvy oblíbeného. Otevřela jsem dveře na chodbu. Stál tam asi třicetiletý muž, únava ve tváři, vysoký, světlavý, upravený, neznámý. Ne Nesvadba. "Prosím vás, já mám hlad, opravdu mám hlad, dlouho jsem nejedl, mně stačí třeba chléb namazaný sádlem, prosím vás." V hlavě se mi mazalo máslo na chleba a salám na máslo. "Jo, samozřejmě, ale já zatím zavřu ty dveře jo?" Přikývl. Pak už jenom crrrrrrr, crrrrrrr, crrrrrrr, crrrrrrr, crrrrrrrrrrr, crrrrrrr, crrrrrrrrr a / já / nic.

Povídka z listopadu 1995 (dopsáno 26.11., 19:37 h).

mikropovídka

Grošák

HUBEN - SVĚTEN

Z místnosti se ozývalo mlaskání, celý dům ho byl plný, dvířka skříní se pohybovala v jeho rytmu, na cylindrech lamp se srážel omastek. *To je bašta!* pochvaloval si Bagáč a cpal se, že mu jeho gumové břicho div nestačilo. Polykal. Hltal. Zubama maso rval. A kosti házel otevřeným oknem slepicám.

Když už byl tak plný, že mu oči lezly z důlků a pusou musel mít pořad zavřenou, aby z něj jídlo nepadalo ven, odkutáel se od stolu. Odrážel se ode stěn, jakoby celý dům byl jedním velikým kulečnickovým stolem, projížděl se po bytě. Naposledy se odstrčil od příborníku a setrvačností se pak pohyboval ještě několik hodin.

Chtěl zavřít oči, ale nešlo to, takže mu nezbylo, než spát takhle. Zdálo se mu o tichu, o zahradách zarostlých divokým čaplinem, o tom, jak to svinstvo s Mladým Melounem toužili dostat ze záhonů. Kopali do toho, sypali tomu žebrík, jenže nic to nepomáhalo. Nakonec si ta plechová stvůra vzala náušnice a oba je hodila do džezu... Sen blednul.

Bagáč se probudil, zastavil se zrovna v přízemí, před telefonem. Z legrace vytáčel různá čísla a pro neznámé na druhém konci drátu imitoval matematické operace. Netoužil po ničem jiném, než po nekonečnosti číselných kombinací za ležící osmičkou, kde by se v abstrakci ztratila i nesnesitelná tloušťka jeho postavy.

Po několika minutách, přestože byl teprve u odčítání, položil sluchátko a znuděně se odkutáel do předsíně. Rozhlédl se dokola. Boty, boty, kabát, boty. Všiml si, že na okně má do prachu vepsáno ošklivé rasistické heslo. Bylo mu divně, raději ho rychle utřel rukávem. *Konečně je to pryč!* pomyslel si a trochu se trápil, že nemá co číst.

Odvalil se po schodech do pracovny. Začal si prohlížet svou sbírku účtenek a pokladních bloků, naplněných až po okraj milými přátelskými číslicemi. Položil si hlavu na stůl a moc a moc se chtěl stát číslem. Unaveně dýchal, koutkem oka pozoroval, jestli už ta změna začala.

Grošákova mikropovídka z 18. dubna 1993 vyšla poprvé v časopise **Ublíje - Bublíje** č. 1 (16. května 1993), s.2, podruhé v knížce **Bílá slípka** (Hranice 1994), s.81-83. Nynější otisk je předzvěstí druhého (laciného) vydání **Bílé slípky** a zároveň dotřetí tématu "jedince v uzavřeném prostoru", které v **Maštali** poprvé zaznělo v čísle 4 povídkou Aleny Bjačkové (vyšla bez názvu, ale měla se jmenovat **21. 3. 1995**) a podruhé pak ve **Zkouškovém období** z čísla 5.

poznámka

CHUŤ ZBLÁZNĚNÝCH NÁLAD

Martin Krčma z Bílan u Kroměříže napsal sbírku **Chuť zblázněných nálad**. Staví na zvláštním odstínu slova "bláznivý" - na tom, které mu vtiskává Hraběho Blues pro *bláznivou* holku (a opravdu: "*kraj stromů a holek nádherných*"). Je to díra do (básníkovy) světa a další kamuflonský zásah do černa. Zase jiná *chuť* z jídelníčku začínající poezie (a na té "poesii" něco bude, hele na verše: "*Celej svět do stínů zvrací / a já jsem se tam tebe dotýkal*")

Martin Krčma**ROMEO A TMA**

Víš, v očích tvých
chtěl jsem vidět
ale je zavál sních
zima a klid
a v dáli pláč
proudy z něho
Kaluže slaný
a zima a klid
Zlatý voči
nebudeš v nich
jen sních a zima
a rýma a tma.

* * *

Ten den už jsem se snad
ani nedokázal smát
- jak mohl bych -
vždyť jsem ztratil
 Anděla.

OŠKLIVO

Blázen pták co zpívá
 v korunách olší
Černobílá fotka krajiny
 to mraky jsou tak nízko
Blázen ten kdo jde v tenhle čas
 od někud někam
vždyť s tmou přizene se smřšť.

TVÁŘ PROPASTI

Kamenný vrásčitý stařec
vtahuje tě do obočí
šedého jak rodící se noc
nekonečného jak řetězec smrti.
Uprostřed varující kalné oko
zelené a hluboké
záhadné jak budoucnost světa
a stejně pochmurné
v tom podzimním věku.

krátkometráž filmu scénář**Zpěvák hrabě Grošák von Gulina****OSUDÍ****1.**

Oxana leží v posteli, má zavřené oči, semtam je pootevře, ona nespí, z vedlejší místnosti jdou zvuky, šramocení, nádobí, boty a tak, bouchnutí dveří. Oxana hupsne z postele ven, přiskočí k oknu a vidí Hoppeho odcházet. Bere si župan a běží k telefonu - volá svému nejdražšímu milencovi.

R: Kdo je?

O: Tady tvoje Květinka.

R: Miláčku, co děláš?

O: Hoppe zrovna odešel, z práce pádí hned na služební cestu, vrátí se zítra, nechceš přijet?

R: Miláčku, mám moc práce. Teď to nejde... Nevíš o nás něco?

O: Něco vědět musí, chová se strašně, včera rozmlátil patnáct talířů, mám strach, kdy něco udělá mně.

R: Neměla bys radši zavolat na policii?

O: Vyhrožoval mi, že mě zavře do krabice od bot a uvaří. Hnusák! Myslí si, že se toho leknu.

R: Nemám tam zavolat radši sám?

O: Kam? Začne se rozhlížet po místnosti.

R: No na policii.

O: Proč proboha policii? Copak si s ní neměl dost problémů?

R: Já? Jde snad o tebe, co s tím chceš dělat?

O: Rozvedu se, nebo... Její zrak se konečně zastaví na polovypité sklenici na stole ve vedlejší místnosti - v obýváku. **Možná se něco stane. Zasněně. Náhoda je blbec.**

Zatmívačka.

2.

Oxana už normálně oblečená vyjíždí ze tmy, je odpoledne, je v kuchyni, prohlíží si lahvičku s jedem, sype do sklenice z obýváku trochu jedu a opatrně ji vrací na původní místo. (Měla by ke sklenici dát kartičku: **Ovocný nápoj**) Náhle někdo zazvoní. Pohled na hodiny a Oxanin údiv (je 17.00 h), jde otevřít. Ve dveřích Pupo.

P: Nazdar, Oxano! Podává jí pugét růží. **Tak všechno nejlepší!**

O: Údiv s rozpačitým úsměvem. **Tohle bych nečekala, Pupo!**

P: Pupo je tady od toho, aby na narozeniny svojí sestřenky rozhodně nezapomínal.

O: Díky. Dá mu pusku na tvář. **Tak pojď dál.** Pupo si zouvá boty. **To víš, nemám tady moc uklízeno, Hoppe se vrátí až zítra, takže slavít budem zítra. No. Tak pojď.** Pupo se rozhlíží a hledá bačkory. **Vem si ty zelený!**

3.

V obýváku. Pupo si sedá do křesla.

P: Se zájmem. **Zdalo se ti někdy, žes někoho zabila?**

O: Ne, ale párkrát se mi zdálo, že někdo zabil mě.

P: No tak Bulpovi se zdálo, že ho někdo zabil, a příští den ho našli v příkopu zmlácenýho, dvě žebra měl přeražený, chudák.

O: Bulpa od sousedů? Ten pes?

P: No.

O: Najednou. **Co si dáš? Kafe? Musolínu?**

P: Zavrtí hlavou. **Asi jenom čaj. Na zahřátí.**

Zasměje se. Oxana odejde, Pupo vstává a prohlíží si knížky a také krásný džbán ve vitríně. Zrovinka prochází kolem stole, nešikovně spodkem kabátu shodí sklenici s jedem na koberec. Rychle to utírá kapesníkem, sklenici vrací na původní místo a křeslo přisune ke skvrně tak, aby ji mohl zakrýt aspoň nohama, sedá si a listuje spěšně v nějakém magazínu.

4.

Oxana dá v kuchyni na sporák konývku s vodou, přitom zazvoní telefon, běží k němu, volá Rocko.

O: **Ano?**

R: **Miláčku, dneska opravdu nemůžu, tak aspoň telefonicky.** Už je záběr na něj, jak stojí v telefonní budce. **Happy birthday to you...** Trapné.

O: **Díky. Počkej prosím tě moment.** Položí sluchátko a otevře dveře do obývacího pokoje, nakoukne, Pupo si čte v magazínu. **Mám telefon, hned se ti budu věnovat.** Její zrak ulpí na prázdné sklenici, Pupo si toho všimne, není divu.

P: **Omluvně-trapně-vtipně. Víš, měl jsem žízeň. Nemělas to na nic schovaný, že jo?**

O: **Ne...** Přibouchne dveře, bere do ruky sluchátko. **Von to vypil!**

R: **Co?!**

O: **Je tady bratranec Pupo a von to vypil!**

R: **Co ti vypil?**

O: **Hoppeho sklenici s vitamínama.**

R: **No a?**

O: **Dala jsem mu tam jed...**

R: **Pupovi? Totiž promiň, Hoppemu, víd? A to von to jen tak vypil?**

O: **Co mám dělat?**

R: **Rychle ho vypakuj z domu!**

O: **Copak můžu vyhodit mrtvého člověka?**

R: **On už umřel?**

O: **Ne, zatím o tom neví.**

R: **Tak co chceš dělat?**

O: **Já nevím, počkej.**

Pokládá sluchátko a jde do obývacího pokoje. Prostříh na Rocka se sluchátkem v ruce, jak do automatu hází nové a nové mince.

5.

V obývacího pokoje.

O: **Pupo? Šíleně. Co bys... Co bys dělal, kdyby ti někdo řekl, že zítra umřeš?**

P: **No fuj!**

O: **Doktor... třeba doktor, že máš poslední stádium rakoviny!**

P: **Sí dělej srandu!**

O: **Ne, vážně, já bych utratila všechny prachy za spousty jídla.** Zasměje se křečovitě.

P: **Já bych jel k léčiteli!**

O: **Ale kdybys to prostě nemoh změnit.**

P: **Kdyby k tomu jako došlo, tak já... já bych napsal závět, všechny prachy bych dal na nemocný děti!**

O: Nezáčastněně. **To je jediný, co má ještě smysl!**

P: **A třeba by si ta Smrtka šla vybrat jinam!**

O: **Život není Faust, kterého tak rád překládáš! Smrt losuje, koho jednou vytáhne...**

P: **Ten se veze! Co ten čaj? S náma to tak špatně nevypadá. Zubatá nás ještě ani nestrčila do osudí. Zasměje se.**

O: **Už jdu... Na odchodu. Ale co bys dělal dál? Co žena? Děti?**

6.

Záběr na Rocka v budce.

R: **Konečně! Co tam s ním děláš?**

O: **Zjišťuju, co by dělal, kdyby umřel...**

R: **Co říká?**

O: **Že by dal všechny prachy na malý děti.**

R: **Ten to nechápe! Zeptej se ho, jestli nemá něco nutně zařizovat!**

Sluchátko oněmí, Rocko zavěsí, vybíhá z budky, nasedá do svého vozu - jede za Oxanou.

7.

Oxana s táckem se dvěma šálky horkého čaje je v obýváku.

O: **Ty, Pupo, a nemáš něco jako zařizovat? Něco nutného?**

P: **No jo, já už vypadnu.**

O: **Počkej, já jsem to myslela jinak, kdybys měl jako umřít, nemáš něco nutného k zařizování, co bys musel vyřídit?**

P: **Prosím tě, pojď se bavit o něčem jiném.** Podívá se na hodinky. **Já už stejně budu muset.** Prostřih: Rocko jede autem.

O: **Ne, ještě nechod'. Rozhlíží se. Tobě se vždycky líbil tenhle Hoppeho džbán, vid'!**

P: **Jo.**

O: **Je tvůj, dám ti ho.**

P: **Vyjeveně. Prosím tě, není ti nic? Co by na to řek Hoppe?**

O: **Mám narozeniny, tak rozdávám! Na! Vem si ho.** A cpe mu džbán.

P: **Už se zvedá, že půjde. Ne, podívej se, já ho tady ještě nechám a stavím se pro něj jindy.**

O: **Ne, vem si ho teď.** Oba už stojí ve verandě.

P: **Obouvá si boty. Ale mně se to teď nechce táhnout!** Oxana má slzy v očích a objímá ho. **Prosím tě, neblbni, Oxano. Já se pro to stavím hned v sobotu. Jo?** Oxana mu dá pusku. Pupo stojí už ve dveřích. **Ahoj.** Rozpačitý odchází.

8.

Oxana běží k telefonu.

O: **Tak už odešel... Breč. Jsí tam? Breč...**

9.

Pupo vychází z branky na chodník, pak ho vidíme z dálky, z jedoucího auta. Venku už je tma. Pupo vykročí, za ním reflektory, ohlédne se, auto se řítí na něj. Náraz. Tma. Titulek:

Konec zajíždí dozadu. Střih. Auto jede dál. Je to Rockovo auto. Titulky.

Scénář byl napsán 26. srpna 1994, realizace se dočkal 15. října téhož roku (hráli: Katy Malenovská - **Oxana**, Hyno Polák - **Rocko**, Yubba Nezhyba - **Pupo**, Petr Marek - **Hoppe**), podle scénáře vznikla také 14. Hranická povídka, kterou uvedeme v příštím čísle **Maštale**.

kázání

Tomáš ze Štítného NA ŠTĚDRÝ VEČER PO KOLEDĚ

Zítřa vyjdete a Hospodin bude s vámi. Svatá církev připomíná a slaví různé události, aby zapomínání postupně nevymazalo lidem vděčnost ze srdce. A tak tato předvánoční doba připomíná, jak naši předkové nedočkavě očekávali slíbeného Spasitele celého světa, a právě dnes si připomínáme ten poslední den před jeho příchodem, jelikož on pro spasení světa skutečně přišel. Proto máme dobrý zvyk, že tento večer chodí kněží koledovat a dostávají koláč na znamení toho, že naše čekání už brzy skončí. Koledníci zpívají z druhé knihy Paralipomenon slova, která se hodí na tento den: *Židé a Jeruzaléme, nebojte se, zítřa vyjdete a Hospodin bude s vámi. Vydržte a uvidíte na sobě pomoc Boží! Zítřa vyjdete a Hospodin bude s vámi.* Chvála Otcí i Synu i Duchu Svatému.

Zítřa vyjdete a Hospodin bude s vámi. Abyste mohli lépe pochopit předcházející slova, chci krátce říct, kdo se myslí, když se mluví o Židech a Jeruzalémě, a pak taky krátce - protože zítřa vstáváme už za tmy, abysme na jitřní mši mohli vzdát Bohu chválu, kterou mu dlužíme - říct něco o tom, jak je Bůh s námi, když se narodil jako člověk, a jak a kde ho můžeme potkat. Židé jsou podle výkladu totéž, jakobych řekl "vyznavači", tedy vyznávající chválu Boží. A tomuto lidu Bůh slíbil, že z něj vzejde Spasitel, který bude požehnáním pro všechny národy. Tak od Židů vyšla záchrana a tento lid umístil Bůh doprostředka obydleného světa, aby se na všechny okolní strany nesla zpráva, že Spasitel přišel na svět. A Jeruzalém je město, které v překladu znamená "vidění pokoje". A tak ta slova, kterými jsem začal svoji řeč, jsou určena tehdejšími Židům, protože podle proroctví o Spasiteli čekali na jeho příchod, stejně jako jsou určena pro dnešní večer, kdy kněží koledují a dostávají koláč a zpívají podobenství: *Zítřa vyjdete a Hospodin bude s vámi, neboť ten den Božího narození, který budeme zítřa slavit, vychází ze stejné naděje a stejného očekávání příchodu Spasitele.*

Řekl jsem, že zadruhé povím také něco o tom, jak s námi Bůh přišel na svět v našem lidství. A říkám nejprve, že ze své veliké lásky se rozhodl

být s námi dítětem, abychom se ho nejen báli jako pána všeho světa, ale abychom jej, když se jako dítě narodil, také milovali jako dítě, od kterého čekáme jenom to dobré, aby nám proto, že ho budeme milovat, bylo dobře - on bez naší lásky může klidně být, ale my bez jeho lásky být dost dobře nemůžeme - ale když ho milovat nebudeme, bude nám zle. A tak ne pro své, ale pro naše dobro, chtěl se nám Bůh přiblížit a stal se dítětem. Máme totiž od přírody blíž k dětem. Věděl, že kníže si udrží svou vládu líp láskyplnou dobrotou než krutostí. Vždyť Šalamounova syna Rechabeáma opustilo mnoho lidí, protože ve své řeči spoléhal na sílu a neukázal žádnou vlídnost. Ale o králi Artaxerxovi se dočítáme, že řekl: *Když jsem vládl mnoha národům, nechtěl jsem jim ukazovat svou moc, byl bych jim na obtíž, ale kraloval jsem jim mírně a laskavě.* A tak Syn Boží, veliký Bůh, se stal i dítětem, aby nás k sobě přivedl láskou.

Vtělený Bůh se rozhodl být s námi také jako lékař, aby nás vyléčil z naší nemoci. Svatý Augustin říká: *Přišel k nám veliký lékař. Všichni byli nevléčitelně nemocní.* Prorok Izajáš říká: *Celá hlava bolí, celé srdce je smutné a pláče, od hlavy k patě není nic zdravého.* Vidíme svou nemoc, ale její příčinu neznáme! Ale Syn Boží přišel na svět jako člověk, aby byl pro nás lékařem a uzdravil naše tělo i duši. A tak mnoho lidí uzdravoval z tělesných nemocí, aby svou mocí dělat zázraky ukázal, že může vyléčit z nemocí duše všechny, kdo přijmou jeho a jeho léčbu a budou dodržovat jeho přikázání.

Zatřetí se Hospodin stal člověkem, aby byl naším pomocníkem v nebezpečí jako věrný a statečný bratr. Když se budeme snažit to správně pochopit, mnozí poznáme, že v tom nebezpečí jsme právě teď my; říkám, že všichni hledají to svoje, ne to, co je Ježíše Krista. Kromě toho mála lidí, které Bůh zná a kteří jsou jeho, se každý stará jen o své uznání, o to jak nahromadit majetek a o to jak uspokojit své choutky. Ten čas nebezpečí už přišel, je teď, kdy každý miluje jen sám sebe, spousta zla vzniká právě z toho. Kdyby jsme opravdu milovali sami sebe, bylo by to dobré, ale my se máme rádi špatně, máme se mít rádi, ale rádi se nemáme. Protože kdo miluje špatnost, ten nenávidí svou duši. Jsme na tomhle světě v nebezpečné době. Budu mluvit o čtyřech z toho velkého množství nebezpečí, která nás obklopují, svatý Pavel říká, že byl v nebezpečí na vodách, v nebezpečí před zločinci, před vlastními, v nebezpečí před falešnými bratry. Jak moc se nás ta nebezpečí týkají!

První nebezpečí označuje svatý Pavel jako nebezpečí "na vodách". Můžeme to chápat jako pomíjivé trvání všeho ve světě. O tom říká svatý Řehoř: *Podívejte, jak všechno, co vám dělá radost, utíká rychle k budoucí věčnosti, ať se vám to líbí nebo ne, je to jako divoká řeka, která pokaždé teče dolů.* A svatý Augustin k tomu říká: *Divoká povodň, jak dlouho budeš lidi valit do hořkého moře? Z té povodně volá*

žalmista: *Zachraň mě, Hospodině, voda dosáhla až k mé duši!* Kristus pomohl apoštolům, když se topili ve skutečné vodě, a poučil je, že při takové pohromě, která se odehraje v duši, nám pomůže také.

Druhý nebezpečí nazývá svatý Pavel nebezpečím "před zločinci". A nejsou snad zločinci naše přirozenost, svět i ďábel? Tahle trojice nás okrádá o nejedno duchovní bohatství. O přirozenosti říká svatý Bernhart: *Sami nosíme nástrahu, do které upadáme; pořád máme sebou tajného nepřítele: tělo s nákloností, kterou jenom rozvíjíme, s náklonností ke zlu.* Druhý zločinec je svět. O něm říká také svatý Bernhart: *Nebezpečný světe, kolik je v tobě toho zlého, a jak málo je v tobě skutečné moudrosti; a když už se v tobě něco dobrého najde, snažíš se to zničit. V tobě se zlí převlékají za dobré a předvádějí se, jak jsou dobří, a nejsou, všechno co je v tobě, je nesmyslné.* O ďáblu, který je třetí z těch zločinců, říká svatý Řehoř: *Náš starý nepřítel ďábel vede naše srdce k takovým hříchům, ke kterým máme největší náklonnost. A mnoho lidí, podobně jako ptáci létají k hníždům, spěchá do pastí a ani si neuvědomují, do jakého nebezpečí se dostávají.*

Třetí nebezpečí nazývá svatý Pavel nebezpečím "před vlastními", jelikož pochází od přátel. Není snad nebezpečné, když tě přítel ponouká ke zlému, nebo když tě odvádí od Boha? Kristus říká těmto zlým: *Běda vám, protože vy sami nevejdete do nebeského království a jiným tam vejít bráníte!* Těm dobrým, kteří chtějí sloužit Bohu a od špatností světa se aspoň trochu odvracejí, říká: *Kdo svého otce nebo svou matku miluje víc než mě, není mě hoden.* To nebezpečí před vlastními je i to, když někdo začne být hrdý na svou "přirozenost", kvůli lákadlům světa a fyzickým požitkům mění pravdu za lež, aby se vyrovnal těm, které považují za chytré lidi, ale ne Bůh; ponižuje jiné a nezajímá ho, co bude dál.

Čtvrté nebezpečí vidí svatý Pavel ve falešných bratrech a sestřích. Takoví lidé jsou neupřímní a pokrytečtí, to když mluví, když jednají, odvádějí jiné od života s Bohem a pomlouvají jednání upřímných a slušných lidí; tváří se jako upřímní, ale pod ovčí kůží jsou to vlci! Je to velmi nebezpečné stýkat se s takovými lidmi! Tady se čert ukazuje v podobě anděla. Ale Bůh je s námi v každém nebezpečí a pomáhá nám v něm.

No a za čtvrté je Hospodin s námi, aby hory a výšiny snížil, údolí zvedl, zakřivení narovnal a nerovnou cestu uhladil, jak to řekl prorok Izajáš. Snížení hor a výšin, to znamená, že hrdí a pyšní se skloní ve svaté pokoře už tady na tomto světě nebo na věčnosti pekelnými mukami. Jako údolí můžeme chápat pokorné, kteří se budou věčně radovat až je Bůh pozdvihne. Narovnaná zakřivení to je to, co lidé dělají kvůli světu, když neznají Boha, že jedí, pijí, spí atd. A to budou dělat pro Boha, až poznají, že je s nimi. Mluví o tom svatý Pavel: *I když pijete, i když jíte, i když děláte cokoli jiného, všechno dělejte k slávě Boží!* Hospodin

uhladiil nerovnou cestu, po které od Adamova pádu nemohl nikdo projít. Nemohli jsme projít cestou, pro kterou jsme byli stvořeni v osobě našeho praotce Adama, ale cestu jsme potřebovali, toužili jsme po ní, jako hladový touží jíst a ten kdo má žízeň, se touží napít. A Kristus sám se nám stal cestou, po které můžeme jít, a dobře dělají ti, kdo po ní jdou, protože budou nasyceni.

Bůh je tedy s námi, jak jsme slyšeli, chci tedy ještě říct pár slov o tom, jak se postavit k tomu, o čem jsme slyšeli. Prorok Ámos říká: *Připrav se, aby ses setkal se svým Bohem.* K tomu prvnímu bych řekl, že jen pro svou velikou lásku k nám se Bůh stal dítětem a na tu lásku můžeme reagovat jen láskou svou; na lásku se nedá odpovědět jinak než láskou. To, že Hospodin je s námi také jako lékař, máme přijmout tak, že z vděčnosti za jeho velikou lásku ho budeme poslouchat a volat k němu: *Slituj se nade mnou, jsem nemocný; uzdrav mě, protože mě všechno bolí!* To, že poznáme, že Bůh je s námi v našich problémech a pomáhá nám je řešit, nás má vést k tomu, že ho budeme volat na pomoc vždycky, když to budeme potřebovat. Vždyť v Žalmu 107 se říká: *Volali k Hospodinu, když byli usouzení, a on jim pomohl.* A protože je Bůh s námi, aby hory snížil, nerovné pahorky srovnal a v neschůdných místech udělal rovné cesty, skloňme se před ním ve své pýše a pocítu soběstačnosti, pozdvihněme s nadějí na jeho pomoc i přehnanou pokoru, která vede k depresím a skepsi; narovnejme neupřímné myšlení, aby jsme to, co děláme, dělali upřímně, změňme s Boží pomocí násilí, zlobu i nervozitu, které jsou v nás! Oslavme letošní svátek s radostí, chválou a s děkováním Hospodinu! Amen.

Východí text - Spisy Tomáše ze Štítného: **Řeči nedělní a sváteční** (připravil Josef Straka - Praha 1929), s.35-40.

poznámka

Zpěvák hrabě Grošák von Gulina JAK PŘEKLÁDÁM TOMÁŠE ZE ŠTÍTNÉHO

Nikdo není doma prorokem, to se dá prohlédnout i takhle: spisovatel-cizinec je na tom nesrovnatelně líp než domácí autor, po třiceti letech si můžeme třeba Baudelaira nechat nově přeložit a mluví k nám současnou řečí, to takový Sabina už má bohužel. Jo a třeba Tomáš ze Štítného. Nesrozumitelná staročeština nám pohřbívá jeho dílo do prachu, i tomu, kdo staročešky zná, splývá obsah jeho knížek s archaickým jazykem. A tak mě napadlo přeložit jedno jeho vánoční kázání do dnešního jazyka. Najednou se ukázalo, že i to, čemu ve staročeštině rozumíme, se převádí do novočeštiny s baňatou potíží. Těch pár stránek mi trvalo dvanáct hodin! Zásadní problém byl: Chtěl jsem ten text "přeložit" tak, aby mohl i dneska oslovit, jenomže!

I kdybych si "zadal jako cílového čtenáře" průměrně vzdělaného katolického křesťana, zjišťuju, že pojmy jako tělesnost či člověčenství buď jednoduché ekvivalenty nemají, nebo to nejsou ekvivalenty ekvivalentní - přesné, nebo aspoň mají kolem sebe nežádoucí asociace. A to samozřejmě platí stokrát víc, když udělám to, co jsem udělal - že to "přeložím" tak, aby text byl pokud možno srozumitelný každému.

Při práci si uvědomuju, jak se celé "pojmové pole" jazyka křesťanství (víc středověkého, a dnešního taky dost) dramaticky neshoduje s "pojmovým polem" jazyka dnešního nekřesťana. Zkusit k němu promluvit středověkým textem tak, aby pochopil, že je to pořád o něm. Ale jak? Když už překousneme, že sám význam slova Bůh je dnes mnohem širší a tedy nejednoznačnější než dřív, dostáváme se ke klíčovým pojmům učení Ježíše Krista. Co je to milost? (přeložil jsem to, ovšem naprosto v souladu se štitným, teprve v pozdější době totiž došlo k diferenciaci milost - láska, jako lásku) Co je to hřích? (okamžitá asociace je většinou sexuální) A jak vůbec přeložit jméno Izajáš? To je totiž zásadní věc. Kristova církev musí najít nová slova pro svou víru.

Nakonec jsem, jak vidno, skončil někde v půlce cesty a to jsem přitom s textem zacházel strašně volně. (Všichni byli nevyléčitelně nemocní - Neb po všem světu všichni leželi, veliké nemoci jsou poddání.) Druhé nebezpečí, tj. nebezpečí "před zločinci" (lotry, zloději, lupiči, kriminálníky?) bylo nejtvrdějším ořechem, mrknem na to proč, to je exemplum: "A zdali tělesenstvie naše, svět a diábel nejsou lotři?" Takovéhle tvrzení je pro většinu lidí tmářským přežitkem, takže nad ním ani nemůžou uvažovat, já ale myslím, že je to přesné, že to odpovídá skutečnosti. A mám to přeložit. "Tělesenstvie" převádím jako přirozenost, ale přesně je to Něco, co má souvislost s naším tělem, něco s čím se rodíme, sami se toho nemůžeme zbavit a táhne nás to k tomu, že děláme zlo - něco o čem víme, že to dělat nemáme. (Pochopitelné je to pochopitelně jenom z vlastní zkušenosti, ale tu máme každý, jenom často neartikulovanou a tedy nespojitelnou s terminologií křesťanství.) Dál je tady svět, chtěl jsem to přeložit jako špatnost světa - my máme vůli rozumět pod slovem svět celek, ale tady jde jenom o část skutečnosti, o část, která nemíří k Bohu, to, čemu třebaš Komenský říká "bludiště". Středověký pohled má absurditu světa za jeden z výchozích bodů myšlení. Na té absurditě se nezměnilo nic, jenom my ji nevnímáme. Nejde o něco, co už je jiné, ale o něco, co si neuvědomujeme. A naposled ďábel, tady jsem byl v jiném tlaku. Zatímco o existenci světa nikdo nepochybuje, jiné je jen vnímání toho pojmu, o existenci ďábla takové pochybnosti existují. Nasnadě je přeložit to jako "zlo", jenomže tím by se narušila logika textu (zlo a ďábel jsou jasně odlišeny), a navíc, my křesťané bereme ďábla jako existující "bytosť", takže termín "zlo" by byl manipulací "se samotným obsahem víry". Takové pokusy už ovšem proběhly, no nevím.

Ted' při psaní mi to konečně došlo: měl jsem to udělat jako to dělal Štítný, jeho díla jsou často volné překlady, ve kterých text aktualizuje, na místech, která má za podstatná rozvíjí, na jiných zkracuje. To je ten problém středověkého pohledu na originalitu, autor prostě píše, aby jeho text k něčemu byl a ne aby byl originální.

báseň

Grošák ODSPODU SE BLÍŽÍ OBJEKTIV VODY

Odspodu se blíží objektiv vody
Zachycená jediná poloha:
Hlavou na kameni
Pozpátku prolitá slza
Oko se za mnou zavírá
Bezbrýchými beruškami hlíny
Kopretinové jamky na hřbitově
Vylizuje bělouš zmrtvýchvstání
Obchází jako vlk
Nestřežený okamžik
Je to napínavé.

Báseň ze souboru **Pro plus** vznikla 16. dubna 1995.

grošákovsko oko

Při dlouhém pochodu nikdy nepijeme, zejména za horkého počasí. Osvěžíme si rty jen malým douškem vody nebo čaje.

Na které ovoce nelze pít? Na hrušky, třešně, švestky, pomeranče. Zapití tohoto ovoce vodou nebo dokonce mlékem zpravidla vyvolá těžké zažívací potíže, někdy velmi nebezpečné. Možno pít teprve asi za hodinu po požití. Najdou se lidé, kterým napití ihned po požití tohoto ovoce nevádí. To však jsou vyjímečné případy.

Mléko nepijeme jako vodu, to je plnými doušky a ve velkém množství, protože se v žaludku ihned sráží. Pijeme po malých doušcích, ne celou sklenici najednou. Kdosi pravil, že "mléko se nepije, ale kousá"!

Kapitola Rady zkušeného zálesáka z **Kroniky Bobříků**, zápis ke dni 25. 7. 1977 (zapsala Světlana Malenovská).

Maštal □ Grošákovy chytré noviny □ číslo 7 □ prosinec 1995 □
Redaktor: Grošák □ Adresa redakce: Slez. univerzita v Opavě, ČL3 &
Hviezdoslavova 18, Hranice □ Vydává Nakladatelství Kulturního
sdružení Unarclub LS: D □ Sazba: Grošák □ Grošákeum 1995 □
Fotokresba na obálce □ DJ Pecivál 1995 □